

OPINIE

privind soluțiile digitale pentru organizarea adunărilor generale ale judecătorilor și procurorilor

EXPEDIATĂ PRIN E-MAIL ȘI PLASATĂ PE SITE-UL WWW.IPRE.MD

Data: 14 decembrie 2021

Adresată: Ministerului Justiției, Email: secretariat@justice.gov.md,
cristian.postovanu@justice.gov.md,
Consiliului Superior al Magistraturii, Email: aparatul@csm.md,
Consiliului Superior al Procurorilor, Email: aparatur@csp.md,
Agenției de Administrare a Instanțelor Judecătorești, Email: aaij@justice.gov.md,
Serviciului Tehnologie Informației și Securitate Cibernetică, Email: stisc@stisc.gov.md,
Agenției de Guvernare Electronică, Email: office@egov.md.

Prezentată de: Ecaterina Popșoi, Manager de proiect, expert juridic, Email: ecaterina.popsoi@ipre.md;

Elaborată de: Tatiana Ciaglic, expert în cadrul Grupului de experți în domeniul justiției, Email: tatiana.ciaglic.gej@ipre.md;
Olesea Doronceanu, coordonator al Grupului de Experți în Domeniul Justiției, Email: bpap.o.doronceanu@gmail.com
Pavel Grecu, expert în cadrul Grupului de Experți în Domeniul Justiției, Email: grecu.pavel@gmail.com
Ion Guzun, co-expert în cadrul Grupului de experți în domeniul justiției, Email: guzunion@yahoo.com

Prezenta opinie se expune cu privire la aplicarea soluțiilor digitale, cum ar fi teleconferințe și votul electronic pentru organizarea adunărilor generale a judecătorilor și procurorilor.

Concluzia experților GEJ este că aplicarea teleconferinței/videoconferinței și a votării electronice reprezintă o necesitate a timpului, dar și a circumstanțelor, care inevitabil va deveni o soluție comună de organizare a ședințelor, adunărilor, congreselor, etc. Experiența Uniunii Avocaților din Republica Moldova la capitolul organizării online a reuniunilor profesionale de amploare, demonstrează fezabilitatea și comoditatea acestei soluții în raport cu organizarea în format fizic al aceluiași reuniuni.

Implementarea soluțiilor digitale la organizarea AGJ și AGP (a) va spori considerabil numărul participanților la lucrările adunărilor prin urmare va fi asigurat cvorumul necesar pentru luarea deciziilor, (b) va exclude o serie de costuri (locațiune sală, hârtie, toner, etc) necesare pentru organizarea adunărilor în format fizic, (c) va spori transparența exercițiului de vot, (d) va exclude o serie de erori și/sau fraude la capitolul numărării voturilor, precum și (e) va permite desfășurarea reuniunilor în cauză în condiții sigure pentru toți participanții pe perioada restricțiilor legate de pandemia COVID-19.

PROBLEMA ORGANIZĂRII ADUNĂRII GENERALE A JUDECĂTORILOR ȘI ADUNĂRII GENERALE A PROCURORILOR

În perioada octombrie 2013 – octombrie 2014, au fost organizate șase Adunări Generale ale Judecătorilor (AGJ)¹ în cadrul cărora s-a ales treptat întreaga componentă a Consiliului Superior al Magistraturii (CSM) din rândul judecătorilor. În perioada decembrie 2021 – august 2022, expiră mandatul a cinci membri ai CSM din rândul judecătorilor, iar în octombrie 2020 a expirat mandatul membrilor colegiilor CSM din rândul judecătorilor².

În perioada 2020 – 2021, CSM și CSP au anunțat șapte AGJ și Adunări Generale ale Procurorilor (AGP). Pe ordinea de zi ale adunărilor au fost incluse alegerea membrilor CSM și, respectiv, Consiliului Superior al Procurorilor (CSP), dar și alegerea membrilor în colegiile din subordinea acestora. În legătură cu pandemia de COVID-19, atât AGJ cât și AGP au fost amânate pentru o dată ulterioară³.

Temei pentru încetarea calității de membru CSM și CSP este expirarea mandatului de patru ani (art.12 alin.(1), lit. a) și art. 9 alin. (1) al [Legii nr. 947 cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii din 19 iulie 1996](#)) art.73 alin.(1) și 76 alin.(1) lit. b) al [Legii nr.3 cu privire la Procuratură din 25 februarie 2016](#)). În cazul membrilor CSP, mandatul acestora este de 4 ani, însă își exercită mandatul până la alegerea noilor membri (art.73 alin.(2) al [Legii cu privire la Procuratură](#)).

La [1 decembrie 2021](#), Ministerul Justiției a transmis spre consultare către Comisia de la Veneția versiunea inițială a proiectului Legii privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcțiile administrative din organele de autoadministrare a judecătorilor și procurorilor. După elaborarea și aprobarea proiectului de lege, cu luarea în considerare a [opinieii Comisiei de la Veneția](#), urmează a fi identificate și selectate persoanele din cadrul Comisiei de evaluare.

PROCEDURA DE ORGANIZARE A AGJ

AGJ se convoacă anual în ședință ordinară. CSM anunță data convocării ședinței ordinare a AGJ cu cel puțin două luni până la data ședinței, elaborează și distribuie judecătorilor proiectul agendei ședinței, care se plasează și pe pagina web oficială a CSM, cu anexarea materialelor ce urmează a fi examinate. AGJ poate fi convocată și în cazuri excepționale, la solicitarea CSM sau a cel puțin 50 de judecători, în termen de cel mult o lună de la data înregistrării solicitării. AGJ ordinară și extraordinară este deliberativă dacă la ședință participă majoritatea simplă a judecătorilor în exercițiu.

Participarea la AGJ are loc prin prezența fizică și/sau prin teleconferință. Hotărârile AGJ se adoptă cu votul majorității simple a judecătorilor care participă la ședință. Hotărârile AGJ cu privire la alegerea membrilor Consiliului Superior al Magistraturii, ai colegiului disciplinar, ai colegiului pentru selecția și cariera judecătorilor sau ai colegiului de evaluare a performanțelor judecătorilor se adoptă prin vot secret. Modul de exprimare a voturilor în cadrul ședinței AGJ este stabilit în [Regulamentul de funcționare a AGJ](#). Hotărârile Adunării Generale a Judecătorilor se publică pe pagina web oficială a CSM în aceeași zi și se execută de către organele autoadministrării judecătorești și de către judecători. (art.23² al [Legii nr. 214 privind organizarea judecătorească din 6 iulie 1995](#), modificat prin [Legea nr. 103 pentru modificarea unor acte normative din 24 august 2021](#)).

PROCEDURA DE ORGANIZARE A AGP

AGP se convoacă anual de către CSP. CSP anunță data convocării ședinței ordinare a AGP cu cel puțin două luni până la data ședinței, elaborează și distribuie procurorilor proiectul agendei

¹La AGJ din 18 octombrie 2013, au fost aleși trei judecători în calitate de membri ai CSM; la AGJ din 22 noiembrie 2013, nu a fost ales nici un membru al CSM; la AGJ din 17 ianuarie 2014, a fost ales un judecător în calitate de membru al CSM; la AGJ din 30 mai 2014 nu a fost ales nici un judecător în calitate de membru al CSM; la AGJ din 3 octombrie 2014, a fost ales un judecător în calitate de membru al CSM.

²Mandatele membrilor CSM expiră: 1 decembrie 2021 - judecătorul CSJ Petru Moraru și judecătoarea CA Chișinău Nina Cernat, 19 ianuarie 2021 - judecătorului CSJ Victor Micu și a judecătorul CA Bălți Alexandru Galben (demisionat), 1 august 2021 – judecătorul Judecătoria Chișinău Dorel Musteață (extras, Hotărârea CSM nr.231/22 din 21 septembrie 2021)

³ [AGJ din 13 martie 2020](#) nu a avut loc; [AGJ din 23 octombrie 2020](#) nu a avut loc; [AGJ din 26 martie 2021](#) nu a avut loc; [AGJ din 1 octombrie 2021](#) nu a avut loc; AGP din 28 februarie 2020 nu a avut loc; AGP din 1 octombrie 2020 nu a avut loc; AGP din 19 noiembrie 2021 nu a avut loc;

ședinței, care se plasează și pe pagina web oficială a CSP, cu anexarea materialelor ce urmează a fi examinate. AGP este deliberativă dacă la ea participă majoritatea simplă a procurorilor în exercițiu. Același cворum este necesar și pentru desfășurarea ședințelor extraordinare.

Participarea la ședința AGP are loc prin prezență fizică și/sau prin teleconferință. Modul de participare la ședință prin teleconferință este stabilit în Regulamentul AGP. Hotărârile AGP se adoptă cu votul majorității simple a procurorilor prezenți. Hotărârile AGP cu privire la alegerea membrilor Consiliului Superior al Procurorilor, ai Colegiului pentru selecția și cariera procurorilor, ai Colegiului de evaluare a performanțelor procurorilor și ai Colegiului de disciplină și etică se adoptă prin vot secret.

Pentru organizarea procedurii de alegere a procurorilor în CSP și în colegiile sale, AGP desemnează, cu majoritate de voturi, comisii speciale, a căror componentă și activitate se stabilesc prin [Regulamentul AGP](#). Hotărârile AGP se publică în aceeași zi pe paginile web oficiale ale Procuraturii Generale și CSP și sunt executorii pentru organele de autoadministrare ale Procuraturii și pentru procurori (art.66 al [Legii nr. 3/2016 cu privire la Procuratură](#), modificat prin [Legea nr. 103/2021 pentru modificarea unor acte normative](#)).

MODIFICĂRILE LEGISLATIVE OPERATE

Articolul IV al [Legii nr.103/2021 pentru modificarea unor acte normative](#) menționează că CSM va aduce în concordanță reglementările cu privire la organizarea și desfășurarea AGJ, iar până la finele anului 2021, AGJ va aproba [Regulamentul de funcționare a AGJ](#), iar CSP, prin derogare de la art. 67 alin. (1) lit. e) al [Legii nr. 3/2016 cu privire la Procuratură](#), va modifica Regulamentul [AGP](#). În special aceste reglementări urmează să descrie modul de desfășurare a teleconferinței (videoconferinței) și a procesului de votare electronică, care logic reiese din circumstanțele stabilite (vezi capitolul „Pașii de parcurs de către participanții la AGJ și AGP”).

În cazul Uniunii Avocaților din Republica Moldova (UAM) spre exemplu, mai multe congrese nu au fost deliberative, din cauza nivelului scăzut de participare a avocaților. Aceasta a determinat scăderea pragului de la 2/3 la 1/3 din numărul de avocați cu drept de vot pentru a considera deliberativă ședința Congresului ([Legea nr. 67 pentru modificarea Legii nr.1260/2002 cu privire la avocatură din 22 aprilie 2021](#)). Ulterior, Uniunea Avocaților a stabilit și reglementat modul de desfășurare prin videoconferință a Congresului și a votării electronice (vezi capitolul „Exemplul Uniunii Avocaților din Moldova”), fapt care a sporit considerabil gradul de participare a avocaților la lucrările Congresului.

Teleconferințele sunt un mijloc cunoscut și aplicat în domeniul judiciar. La moment, legislația permite iar instituțiile de stat utilizează teleconferințele. În scopul asigurării măsurilor de prevenire a răspândirii infecției COVID-19 în instituțiile penitenciare, prin [Legea nr. 69 cu privire la instituirea unor măsuri pe perioada stării de urgență în sănătate publică și modificarea unor acte normative din 21 mai 2020](#), pe perioada stării de urgență declarată în sănătate publică, s-a dispus examinarea cauzelor penale, inclusiv a demersurilor privind emiterea și prelungirea mandatelor de arestare și a chestiunilor ce țin de executarea pedepselor în privința persoanelor private de libertate, doar prin intermediul sistemului de teleconferință sau în spațiile corespunzătoare la sediile instituțiilor penitenciare, fără a fi necesar acordul persoanei private de libertate. În perioada de referință, au fost desfășurate prin intermediul sistemului de videoconferință 8.909 ședințe (2019 – 2.139 ședințe)⁴.

Pentru a asigura funcționalitatea activității organelor de autoadministrare, prin [Legea nr.103/2021](#), legislația a fost modificată prin a organiza și asigura adunările judecătorilor și procurorilor prin prezență fizică și teleconferință:

- Posibilitatea participării la AGJ prin teleconferință (art.23² alin.(4) al [Legii nr.514/1995 cu privire la organizarea judecătorească](#);

⁴ Raport anual de activitate al Administrației Naționale a Penitenciarelor, disponibil la <https://drive.google.com/file/d/1zuBbV3TEARTkZPHBsU9zVgE2aTlrk3er/view>.

- Posibilitatea participării la AGP prin teleconferință (art.66 alin.(7) al [Legii nr.3/2016 cu privire la Procuratură](#)).

ORGANIZAREA ADUNĂRILOR GENERALE ÎN FORMATUL VIDEOCONFERINȚEI

Cadrul normativ de referință nu oferă o definiție legală a termenului de „teleconferință”, mai mult ca atât, paralel este utilizat și termenul de „videoconferință”. Generic înțelegem prin teleconferință - conferința organizată și transmisă prin diverse sisteme de telecomunicație, având un spectru larg de soluții tehnice de la sisteme software/hardware de teleconferință până la platforme de videoconferințe cum e [GoToMeeting](#), [Zoom](#), [RingCentral](#), [BlueJeans Meeting](#), [Microsoft Teams](#), [Google Meet](#) etc. sau orice sistem licențiat care să dispună de mai multe nivele de securitate.

În ultimul timp, soluțiile de videoconferință au demonstrat eficiența lor și reprezintă un nivel sporit de utilitate și facilitate a exploatării, dar și nu necesită achiziționarea sistemului informațional (doar dreptul de a utiliza pe o perioadă de timp), configurarea și deservirea sistemelor hardware de teleconferințe și soft-uri specializate.

Pentru siguranță și reducerea sarcinii de gestionare a platformei de videoconferință pot fi achiziționate servicii de organizare a videoconferințelor, spre exemplu de la instituția publică [Serviciul Tehnologia Informației și Securitate Cibernetică](#) sau agenți privați.

Pentru organizarea AGJ sau AGP prin intermediul teleconferinței urmează să se țină cont de necesitatea întrunirii cumulative a următoarelor condiții:

- Identificarea platformei de videoconferință cu posibilitatea de conectare concomitentă a până la 800 persoane;
- Posibilitatea difuzării în timp real al evenimentului;
- Conexiune stabilă de internet la organizator și participanți;
- Asistență tehnică organizatorilor și participanților, potrivit necesității;
- Disponerea de un dispozitiv conectat la internet de către fiecare participant (calculator, laptop, smartphone, tabletă), cască și microfon, după caz (în dependență de modul stabilit de intervenție);
- Monitorizarea prezenței (extragerea listei participanților).

Totuși, aceste videoconferințe prezintă un aspect specific – manifestarea opțiunii de vot. Potrivit (art.23² alin. (9) al [Legii nr. 514/1995 cu privire la organizarea judecătorească](#)), modul de exprimare a voturilor în cadrul ședinței AGJ este stabilit în Regulamentul de funcționare a Adunării Generale a Judecătorilor. Iar [Legea nr. 3/2016 cu privire la Procuratură](#) nu conține prevederi exprese în acest sens.

În același timp, pentru a nu bloca activitatea AGJ și AGP legiuitorul a prevăzut în art. IV al [Legii nr.103/2021 pentru modificarea unor acte normative](#) că CSM va aduce în concordanță reglementările cu privire la organizarea și desfășurarea AGJ, iar **până la finele anului 2021**, AGJ va aproba [Regulamentul de funcționare a Adunării Generale a Judecătorilor](#), iar CSP, prin derogare de la art. 67 alin. (1) lit. e) al [Legii nr.3/2016 cu privire la Procuratură](#), va modifica [Regulamentul Adunării Generale a Procurorilor](#).

În pofida termenelor stabilite de [Legea nr.103/2021 pentru modificarea unor acte normative](#), pentru aducerea în concordanță de către CSM și CSP a Regulamentului de funcționare a AGJ și respectiv AGP, până la momentul de față aceste ajustări nu au fost operate.

Consiliul Superior al Magistraturii, anterior, a aprobat prin Hotărârea nr.828/14 din 29 mai 2018, [Regulamentul privind utilizarea videoconferinței pentru organizarea și administrarea judecătorească](#), care poate fi un punct de pornire pentru reglementarea organizării AGJ prin teleconferință.

OPORTUNITATEA VOTULUI ELECTRONIC

Votul electronic a devenit un instrument comun pentru un șir de organizații care folosesc această opțiune pentru gestionarea activității, alegerea membrilor organelor de conducere, etc. În Republica Moldova votul electronic a fost utilizat pentru prima dată la Congresul Uniunii Avocaților din [decembrie 2021](#).

Procesul de organizare și desfășurare a votării electronice este facil și oferă garanțiile necesare pentru exprimarea votului în condiții sigure. Este posibilă desfășurarea votării deschise și secrete.

*De ce putem avea încredere în votarea electronică?*⁵

- a) Lista de participanți la votare este aprobată de organizatori. Doar persoanele din listă au drept de vot;
- b) Participanții cu drept de vot sau observatorii, primesc un link de accesare a platformei de votare și se pot loga pe aceasta prin două metode. Metoda de logare este decisă de organizatorii votării – cu semnătura electronică sau telefonul mobil. Ambele metode oferă siguranța conectării;
 - În cazul logării cu semnătură electronică este necesar ca toți participanții să dispună de semnătură electronică și să posede abilități de utilizare a acesteia (instalare soft, logare) fapt care este mai dificil de asigurat;
 - În cazul logării cu telefonul mobil, la accesarea link-ului primit de la aplicația de votare electronică, participantul recepționează un sms cu cod de conectare;
 - Pentru siguranță în cadrul normativ de referință pot fi introduce prevederi privind asigurarea siguranței utilizării de către participant a telefonului său mobil, confirmarea că pe perioada votării nimeni în afară de el nu va folosi acest dispozitiv, iar în caz de pierdere, deteriorare, furt va raporta acest caz organizatorului procesului de vot;
- c) Votul este criptat și salvat pe server-ul aplicației, nimeni nu are acces la aceste informații. Criptarea este un proces care transformă informația într-o altă formă, neinteligibilă;
- d) Participantul la procedura de vot recepționează un *hash*-cod – semnătura digitală a votului exprimat, aceasta servește la verificarea rezultatelor votului. Participantul la procedura de vot poate verifica în rezultatele votării existența semnăturii sale digitale a votului exprimat. În cadrul votului secret doar participantul la procedura de vot cunoaște semnătura sa digitală a votului exprimat;
- e) Este stabilită o perioadă de votate, ex.3 zile, în cadrul căreia participantul poate manifesta opțiunea sa de vot de oriunde și oricând. Până la expirarea termenului acordat pentru procedura de vot, participantul poate schimba opțiunea sa de vot un număr nelimitat de ori. Va fi luată în considerare ultima opțiune de vot manifestată. Aceasta exclude potențialele influențe externe asupra votantului, care poate oricând modifica opțiunea sa de vot. De asemenea, în cazul necesității asistenței tehnice, există suficient timp pentru a primi ajutor și a vota;
- f) Rezultatul opțiunilor de vot este afișat doar după finalizarea perioadei de vot prin extragerea și decriptarea informației de pe serverul aplicației. Decriptarea este procesul de restaurare a informațiilor originale care au fost criptate. Rezultatele opțiunilor de vot intermediare nu sunt cunoscute și votarea nu poate fi eventual influențată de acest factor. Totuși, poate fi accesibilă informația referitor la numărul de participanți pe instanțe/procuraturi sau nivel de instanțe/procuraturi;
- g) În cazul votului secret informația privind votantul și opțiunea sa de vot nu se extrage/decriptează; În cazul votului secret, participantul poate verifica votul său în aplicație, verifica existența semnăturii sale digitale a votului exprimat în lista publică a rezultatelor;

⁵ La elaborarea acestui conținut a fost utilizat exemplul aplicației VoteMeApp.

- h) În cazul votului deschis participantul poate verifica votul său în lista publică cu rezultatele votului total, pe instanțe/procuraturi sau nivel de instanțe/procuraturi;
- i) Rezultatele votării se publică, în dependență de tipul votului (secret sau deschis) – numărul persoanelor cu drept de vot, lista persoanelor care s-au înregistrat la votare, numărul persoanelor care au exprimat opțiunea de vot, rezultatele votării (numărul de voturi pentru fiecare opțiune/candidat pe nivel de instanțe/procuraturi etc.) și semnăturile digitale ale voturilor exprimate;
- j) Rezultatele votului electronic pot fi auditate, în cazul în care există suspiciuni rezonabile privind vicierea alegerilor. Pentru siguranță procesul de auditare poate fi reglementat în cadrul normativ de referință.

AVANTAJELE ȘI RISCURILE VOTULUI ELECTRONIC

Avantajele votului electronic:

- a) Gestionarea eficientă a resurselor:
 - organizatorice – nu este necesară dispunerea de spațiu pentru organizarea AGJ și AGP;
 - financiare - costurile reduse ale soluțiilor de videoconferință și votare electronică – sunt mulți prestatori de servicii și respectiv, oferte;
 - umane – extragerea automată a listei de prezență, rezultatelor votării, reducerea erorilor umane și a fraudei voturilor prin manipulări la numărarea voturilor;
 - consumabile – automatizarea procesului de organizare a AGJ și AGP permite reducerea folosirii hârtiei și echipamentului (printer/toner, calculator), energie electrică etc.
 - timp – nu este necesară deplasarea la și de la locul evenimentului (timp care ar putea fi utilizat pentru stabilirea ședințelor de judecată).
- b) Eficiența – excluderea sau reducerea temeiurilor de amânare cum sunt situația pandemică, lipsa cvorumului etc. Realizarea principiilor democratice și funcționalității depline a organelor de autoadministrare a judecătorilor și a procurorilor;
- c) Comoditatea – participanții au posibilitatea de a se conecta la videoconferință din orice locație cu orice dispozitiv conectat la internet – calculator, laptop, tabletă, smartphone. De asemenea, pot să voteze electronic cu smartphone, oricând în perioada deschisă votării;
- d) Cvorum – teleconferința și votul electronic facilitează considerabil posibilitatea de participare activă a judecătorilor și a procurorilor la ședința AGJ și, respectiv, AGP;
- e) Logare sigură și comodă – logarea pe platforma de votare electronică este posibilă prin două modalități: cu numărul de telefon mobil și cu semnătura electronică. Ambele asigură suficiente garanții pentru constatarea autenticității conexiunii. Judecătorii și procurorii nu dispun în mare parte de semnături electronice mobile, dar dețin semnături electronice eliberate de Serviciul Tehnologia Informației și Securitatea Cibernetică. Totuși, votarea de pe *smartphone* este mai facilă decât folosind alte dispozitive și oferă suficiente garanții pentru siguranța votului;
- f) Caracterul democratic al votului secret - posibilitatea de exprimare a votului electronic este prevăzută pentru o perioadă determinată de timp, cu modificarea nelimitată a opțiunii de vot de către votant, reduce posibilitatea de manipulare prin influență a opțiunii de vot;
- g) Excluderea potențialelor fraude tradiționale, care ar putea fi efectuate prin modificarea buletinelor de vot.
- h) Vot electronic secret - opțiunea votului electronic secret conține suficiente garanții de asigurare a caracterului secret al votului;
- i) Existența posibilității de verificare a corectitudinii votului electronic;
- j) Accesul la rezultatele votării doar după expirarea perioadei de votare.

Riscurile votării electronice sunt previzibile și pot fi reduse considerabil printr-o abordare constructivă:

- a) Reticența participanților la procesul de vot electronic- aceasta poate fi redusă prin desfășurarea unei campanii de informare privind descrierea modului de votare și asigurarea secretului votării, elaborarea și diseminarea instrucțiunilor de utilizare a soluției tehnice de teleconferință/votare electronică;
- b) Posibile defecțiuni tehnice- pot fi depășite prin stabilirea certă a responsabilităților, termenului de înlăturarea a defecțiunilor, etc. Este de menționat că perioada de votare poate constitui câteva zile, prin urmare, riscul ca participantul să nu poată vota electronic este minim;
- c) Fraudarea votului electronic- nu poate fi exclusă ca risc, însă urmează a fi prevăzută o procedură de audit care să ofere dovezi privind validitatea sau invaliditatea voturilor electronice.

PAȘII DE PARCURS DE CĂTRE PARTICIPANȚII LA AGJ ȘI AGP

Parcursul desfășurării evenimentului prin teleconferință și a votului electronic pentru luarea deciziilor în cadrul AGJ și AGP:

- a) Elaborarea, modificarea cadrului normativ secundar (Regulamentul de funcționare a AGJ/AGP) în partea reglementării modului de desfășurare a teleconferinței și a votării electronice:
 - reglementarea modului de organizare și desfășurare a procesului de teleconferință și votare electronică;
 - stabilirea responsabilităților privind organizarea și desfășurarea procesului de teleconferință și votare electronică (organizatori, compania prestatoare a serviciilor, participanți);
 - stabilirea modului de auditare a alegerilor electronice.
- b) Identificarea soft-ului sau prestatorului de servicii de videoconferință și votare electronică;
- c) Elaborarea și diseminarea unei descrieri a modului practic de participare la videoconferință (conectare, interacțiune etc.) și a votării electronice (reglementare, aspecte practice de utilizare a aplicației, când și cum se publică rezultatele);
- d) Asigurarea, după caz, a asistenței tehnice participanților.

EXPERIENȚA UNIUNII AVOCAȚILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA

Uniunea Avocaților din Republica Moldova a întreprins mai multe măsuri pentru organizarea prin teleconferință și cu aplicarea votului electronic a lucrărilor adunărilor barourilor și congreselor avocaților:

- A aprobat Regulamentul de organizare a votului electronic în cadrul adunărilor barourilor și congreselor Uniunii Avocaților din Republica Moldova ([Hotărârea Consiliului UA nr.15-02/09.09.2021 din 9 septembrie 2021](#));
- A selectat furnizorul de soluție tehnică pentru organizarea Adunării Generale a Barourilor de Avocați cu utilizarea mijloacelor electronice ([Hotărârea Consiliului UA nr.16-13/01.10.2021 din 1 octombrie 2021](#));
- A reglementat modul de desfășurare a Congresului Uniunii Avocaților din Republica Moldova pentru anul 2021, unde a stabilit exercitarea dreptului de vot prin intermediul mijloacelor electronice, precum și oferirea posibilității de a beneficia de asistență tehnică, după caz ([Hotărârea Consiliului UA nr.17-02/12.10.2021 din 12 octombrie 2021](#));
- A aprobat Regulile privind desfășurarea Congresului Uniunii Avocaților din Republica Moldova pentru anul 2021, unde a reglementat modul de interacțiune online în timpul videoconferinței și procedura de vot electronic ([Hotărârea Consiliului UA nr.19-02/16.11.2021 din 16 noiembrie 2021](#));
- A selectat furnizorul de soluție tehnică pentru desfășurarea lucrărilor sesiunii ordinare a Congresului Uniunii Avocaților din Moldova pentru anul 2021 ([Hotărârea Consiliului UA nr.19-03/16.11.2021 din 16 noiembrie 2021](#));
- A aprobat lista observatorilor la lucrările Congresului Uniunii Avocaților din Republica Moldova pentru anul 2021, care s-a desfășurat în premieră online cu aplicarea votului electronic ([Hotărârea Consiliului UA nr.20-14/26.11.2021 din 26 noiembrie 2021](#)). Acest exercițiu a sporit transparența procesului și încrederea în corectitudinea desfășurării Congresului.

Soluția tehnică folosită de UAM și descrisă în această opinie este aplicația [VoteMeApp](#), dezvoltată în Republica Moldova. Soluția a fost aplicată prima dată de UAM pentru [organizarea alegerii a doi membri în comisia de licențiere a profesiei de avocat](#) și a demonstrat fezabilitatea. Votul electronic secret a sporit numărul de participanți la procesul de vot, iar rezultatele nu au fost contestate. Detalii privind modul de funcționare a platformei online de vot electronic VoteMeApp este prezentată în anexă.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Implementarea soluțiilor digitale, în special a teleconferințelor/videoconferințelor, precum și a votării electronice, reprezintă o necesitate, care inevitabil va deveni o soluție comună de organizare a ședințelor, adunărilor, congreselor, etc. Prin urmare, recomandăm implementarea acestei soluții pentru organizarea AGJ și AGP, dar și a altor profesii juridice sau ale membrilor entităților cu mai mulți membri sau asociați. În acest sens, se recomandă folosirea sistemelor existente care au fost deja aplicate în exerciții de vot similare. Nu este neapărat elaborarea unui soft/sistem special destinat pentru asigurarea desfășurării exercițiului de vot online a AGJ și AGP deoarece:

- a) Dezvoltarea, testarea și darea în exploatare a sistemului necesită timp și investiții importante;
- b) Soft-ul dezvoltat va fi folosit ocazional;
- c) Este necesară mentenanță, optimizări și perfecționări (la modificarea cadrului normativ de referință sau alte situații), update, host, backup etc. care implica costuri adiționale.

Implementarea soluțiilor digitale la organizarea AGJ și AGP

- a) va spori considerabil numărul participanților la lucrările adunărilor prin urmare va fi asigurat cvorumul necesar pentru luarea deciziilor,
- b) va exclude o serie de costuri (locațiune sală, hârtie, toner, etc) necesare pentru organizarea adunărilor în format fizic,
- c) va spori transparența exercițiului de vot,
- d) va exclude o serie de erori și/sau fraude la capitolul numărării voturilor, precum și
- e) va permite desfășurarea reuniunilor în cauză în condiții sigure pentru toți participanții pe perioada restricțiilor legate de pandemia COVID-19.

În acest context, recomandăm următoarele:

- a) Pregătirea cadrului normativ de referință pentru organizarea AGJ și AGP cu aplicarea soluțiilor digitale necesare potrivit prevederilor art. IV al [Legii nr.103/2021 pentru modificarea unor acte normative](#);
- b) Identificarea, ajustarea și implementarea soluțiilor tehnice digitale necesare pentru teleconferință și votul electronic care să reflecte procesul de organizare și desfășurare a adunărilor generale a judecătorilor și procurorilor, având în vedere inclusiv experiența recentă în cadrul Congresului Uniunii Avocaților din Republica Moldova.
- c) Elaborarea și diseminarea în rândul participanților a instrucțiunilor/ghidurilor de participare online la lucrările AGJ și AGP și asigurarea asistenței tehnice în baza regulamentelor aprobate;
- d) Monitorizarea și evaluarea modului de desfășurare în regim online a AGJ și AGP pentru identificarea potențialelor deficiențe spre optimizarea procesului și a cadrului normativ și ajustarea mai bună a soluției tehnice. Observatorii în acest proces ar putea fi delegați de organizații ale societății civile și de parteneri de dezvoltare ai Republicii Moldova.

ANEXA – FUNCȚIONALITĂȚILE APLICAȚIEI VoteMeApp

Aplicația permite desfășurarea videoconferinței online și votarea (deschisă sau secretă). Participanții la ședință pot vizualiza desfășurarea lucrărilor ședinței și pot interveni pe chat, vota secret și deschis. Integrarea posibilității de videoconferință și vot electronic facilitează organizarea evenimentului oferind suficiente garanții ale transparenței, interacțiunii. De asemenea, soluția permite oferirea asistenței tehnice ale dezvoltatorilor, în caz de necesitate.

1. Organizatorii procedurii de votare electronică transmit pe serverul aplicației lista participanților la ședință (persoane cu drept de vot) cu prenumele, numele și numărul de telefon mobil;
2. Participantul recepționează pe poșta electronică un link pentru accesarea aplicației;
3. Participantul accesează link-ul și introduce prenumele, numele și numărul de telefon mobil;
4. Participantul recepționează un cod pe care îl introduce în caseta de logare în aplicație;
5. Interfața aplicației conține următoarele elemente:
 - a. casetă de translație a evenimentului care este difuzat pe aplicație;
 - b. opțiunea de a scrie și vizualiza comentariile;
 - c. casete cu întrebările supuse votului secret sau deschis și posibilitatea de a vota electronic, numărul de participanți care au votat;
 - d. informație privind numărul de persoane cu drept de vot, numărul participanților care s-au înregistrat în aplicație, numărul de persoane online.
6. Participantul exprimă opțiunea de vot prin bifare și salvează rezultatul;
7. Aplicația criptează votul și-l stochează pe server;
8. Participantul recepționează semnătura digitală a votului exprimat. Dat fiind faptul că în perioada deschisă votării participantul poate modifica opțiunea de vot un număr nelimitat de ori, se ia în considerare ultima opțiune de vot exprimată validă;
9. La finalizarea perioadei de votare stabilite de organizatori, aplicația oferă acces participanților la rezultatele votării, în cazul votului secret - fără informația privind votantul și opțiunea sa de vot;
10. Organizatorii, folosind cheia privată recepționată la începutul perioadei de votare, extrag de pe serverul aplicației informația privind: numărul persoanelor cu drept de vot, numărul persoanelor care s-au înregistrat în aplicație, lista persoanelor care s-au înregistrat la votare, numărul persoanelor care au exprimat opțiunea de vot, rezultatele votării (numărul de voturi pentru fiecare opțiune/candidat etc.) și semnăturile digitale ale voturilor exprimate;
11. În caz de necesitate este posibilă efectuarea unui audit de verificare a rezultatelor votării electronice.

Mai multe detalii sunt oferite [aici](#).

Membrii Grupului de Experți în domeniul Justiției (GEJ)

Olesea DORONCEANU – coordonatoare și expertă în cadrul GEJ, având peste 16 ani de experiență profesională, avocată cu 15 ani de experiență, Magistru în Drept (Universitatea de Studii Europene din Moldova)

Pavel GRECU – expert în justiție și drepturile omului, membru GEJ. A activat anterior în calitate de consilier pe justiție și anticorupție a Prim-ministrului Republicii Moldova și consilier juridic în cadrul Centrului de Resurse Juridice din Moldova. Magistru în Drept (Universitatea de Stat din Moldova).

Tatiana CIAGLIC – expertă în cadrul GEJ, având 12 ani de experiență profesională, inclusiv în domeniul administrării instanțelor judecătorești, utilizării tehnologiilor informaționale, precum în domeniul formării continue a profesioniștilor din sectorul justiției, Magistru în Drept (Universitatea Liberă Internațională din Moldova)

Ecaterina POPȘOI – coordonatoare de proiect, expert în cadrul GEJ. Magistru în Drept (Academia de Studii Economice din Moldova)

Institutul pentru Politici și Reforme Europene (IPRE) a fost înființat în martie 2015 în calitate de centru de analiză și cercetare (eng.: think-tank) independent, non-profit și apolitic. Misiunea IPRE este de a accelera integrarea europeană a Republicii Moldova prin promovarea reformelor sistemice, sporirea democrației participative și consolidarea rolului cetățenilor în procesele decizionale la nivel național și local.

IPRE este membru al Platformei Naționale a Forumului Societății Civile a Parteneriatului Estic (www.eap-csf.eu), co-inițiator al Forumului Parteneriatului Estic al Centrelor de Cercetare (EaP Think-Tank Forum) lansat în anul 2017 la Chișinău.

Adresa: Str. București 90, of. 20
Chișinău, MD-2001, Republica Moldova
Tel.: + 373 22 788 989
E-mail: info@ipre.md
Web: www.ipre.md

Această opinie a fost elaborată în cadrul proiectului „Grupul de Experți în domeniul Justiției”, susținut financiar oferit de Fundația Soros Moldova. Conținutul publicației reprezintă opinia Grupului de Experți în domeniul Justiției și nu reflectă neapărat poziția Fundației Soros Moldova.